

Előkerült Polgár Ferencnek Bársony Tivadarról írt nekrológja

Az 1930-as években Budapesten az egykori Zsidó Kórházban Európa-hírű röntgenológiai iskola alakult ki Bársony Tivadar vezetésével. Számos, addig nem ismert röntgentünetet írtak le (pl. Bársony-féle funkcionális nyelőcső diverticulumok, stb.) és ugyanilyen fontos, hogy Bársony dr. legendás hírű iskolateremtő mester volt. Tanítványai a magyar radiológia vezető hazai szakemberei lettek. Nagyszerű tanítványai sorából is kiemelkedett Polgár Ferenc, aki a hazai és nemzetközi osteológia sokat idézett kiemelkedő egyénisége lett. Nevéhez fűződik a posztmenopauzás osteoporosis röntgentüneteinek valamint az általuk ostitis condensans ilei-nek elnevezett kórkép felismerése és leírása (Bársonnyal közösen). Utóbbi kórképet az irodalom Bársony–Polgár szindrómának nevezi. Kevés olyan betegséget ismerünk, amelyet magyar szerzői névvel szerepel a világban.

Az Osteológiai Szekció erkölcsi kötelességének tekinti, hogy kutassa és feldolgozza Polgár Ferenc életművét. Felkérésünkre kitűnő tanulmányt írt a nagy magyar orvosról Ráczkevy Edit orvostörténész, Mózsai Szabolcs dr. és Mester Ádám dr. A MOOT Polgár Ferenc díjat alapított. 2011-ben ezt a magas tudományos elismerést dr. Forgács Sándor vehette át, aki emlékelőadásában Polgár Ferenc életét és munkásságát dolgozta fel.

Bársony Tivadar 1942-ben halt meg. Róla nekrológ ekkor már Magyarországon nem jelenhetett meg. Polgár Ferenc az ACTA RADIOLOGICA-ban publikálta a megemlékezést. Ráczkevy Edit orvostörténész akadt rá a folyóiratra az Országos Onkológiai Intézet könyvtárában. Nem véletlen, hogy ott, hiszen az intézet helyén valaha a Szieszta Szanatórium működött, amelynek röntgenosztályát éveken keresztül Polgár Ferenc vezette. A nekrológnak tehát orvostörténeti jelentősége van. Fokozza jelentőségét a fénykép, amely íróasztalánál ábrázolja a tudós röntgenológust. Bársony dr. munkásságát közleményeiből ismerjük, életéről azonban viszonylag keveset tudunk, és korábban csak egy fénykép volt róla ismert. Polgár Ferencről fénykép sem maradt fenn. Reméljük, hogy egyszer ez is felbukkan valahol.

Az alábbiakban fordításban közöljük a nekrológot. Örömmel adjuk közre ezt a fontos orvostörténeti dokumentumot.

Acta Radiologica 1943; 24(138): 174-176 Bársony Tivadar (1887–1942) emlékére

Munkabírása és alkotó ereje tetőfokán, 55 éves korában elhunyt Bársony Tivadar. Korai halála mérhetetlen veszteség a röntgenológia számára – jóllehet a nagyszerű munka, amit viszonylag rövid élete során elvégzett, elegendő ahhoz, hogy halhatatlanná tegye a nevét.

Bársony életpályájának külső állomásai önmagukban jelentéktelenek. Azon gyakorló orvosok közé tartozott, akik a „tudomány fellegvárától” távol, kizárólag saját szellemi erejükre támaszkodva, a tudomány úttörőiként

THEODORE BÁRSONY

In Memoriam
(1887–1942)

At the height of his working and creative power Th. Bársony died at the age of 55. His early death is an immeasurable loss to Röntgenology, though the work he has done in his relatively short life is great enough to immortalize his name.

The external stations of BÁRSONY'S career are in themselves insignificant. He was one of those practitioners who, far from the citadels of sciences, rely solely on their own mental power and, as humble servants and pioneers of science, devote their lives to the progress of medicine.

BÁRSONY was born in Budapest and spent his life there. First he studied surgery, but at the time when he became assistant physician at a clinic, röntgenological problems began to interest him as well. Later circumstances forced him to leave the clinic. In 1925 he became consulting röntgenologist of a small private hospital, the Charité Poliklinik,

és alázatos szolgálóiként az orvostudomány előrehaladásának szentelik életüket.

Bársony Budapesten született és ott élte le az életét. Először sebészetet tanult, ám mire a klinika segédorvosa lett, a röntgenológia problémái is felkeltették az érdeklődését. Később a körülmények nyomására távoznia kellett a klinikáról. Ezerkilencszáz-huszonötben egy kis magánkórház, a Charité Poliklinika röntgenológus konziliáriusa lett. Ebben az intézményben, csupán egyetlen helyiségből

ACTA RADIOLOGICA

Editor: Professor Gösta Forssell, M. D., Stockholm, Sweden
Subscriptions and communications should be addressed to the Editorial Secretary of Acta Radiologica, c/o P. A. Norstedt & Söner, Stockholm, Sweden

Vol. XXIV, Fasc. 2 30-IV 1943 No. 138

INDEX

	Pagina
The Roentgen Picture of Silicosis in Different Industries by TORSTEN BRUCE and GUNNAR JÖNSSON	89
Über den Wert von Kontrastfüllung des Ösophagus bei Röntgenuntersuchung wegen Struma von NILS FROSTBERG	113
Röntgenological Early Symptoms and Healing Phenomena in Chronic Rheumatic Arthritis by FOLKE KNUTSSON	121
Die Röntgendiagnostik benigner Magentumoren von GÖSTA FORSSELL	135
Leiomyosarcoma ventriculi. Three Cases by OLAV HOLM	166
Theodore Bársony. In Memoriam by FRANCIS POLGAR	174

ACTA RADIOLOGICA, published by the Societies for Medical Radiology in Denmark, Finland, Holland, Norway, Sweden and Switzerland, contain articles pertaining to roentgenology, radium therapy, light therapy, and electrotherapy. These articles are published in English, French or German according to the decision of the author. Each volume comprises about 500 pages, distributed in six occasional numbers. Subscriptions may be forwarded to the Editorial Secretary, c/o P. A. Norstedt & Söner, Stockholm, Sweden. Subscription rate per Vol.: 30 Sw. crowns, foreign postage 3 Sw. Crowns additional, or \$ 7.00, foreign postage, \$ 0.75 additional payable in advance. The subscription will be considered renewed if it has not been cancelled at the latest 10 days before the beginning of a new year.

álló laboratóriumában alapította meg mindössze tíz év alatt világhírűvé váló iskoláját. Élete utolsó kilenc évében a Pesti Zsidó Kórház Központi Röntgenológiai Osztályának főorvosa volt. Túlterheltsége ellenére és a kedvezőtlen körülményekkel küszködve itt is töretlen energiával folytatta gyógyító, oktató, és kutató tevékenységét.

Kutatásainak kiterjedtségét egyértelműen jelzi a tény, hogy két évtized alatt közel 200 közleményt tett közzé. Az orvosi lapok szerzői indexeit böngészve évről évre az ő neve alatt szerepelt a leghosszabb publikációs jegyzék. Utolsó éveiben a háborús körülmények beszűkítették munkái publikálásának lehetőségét, ezért ezek közül néhány később, posztumusz dolgozatként jelenik meg.

Bársony új módszereket dolgozott ki a gerinc és a sacroiliacális régió röntgenvizsgálatára („elektív” és a „betekintő” röntgenfelvételekkel), továbbá a csúcsi tüdőmező, a mediastinum és a húgyhólyag leképezésére. A gyomor élettanával (a pylorus aktivitásával és a pylorus-passzázzsal) kapcsolatos tudományos kutatásai alapvető jelentőségűek. Jelentős felfedezéseinek hosszú sora röntgenanatómiai és tünettan ismereteinket gyarapította. Ezek közül a legfontosabbak a tüdő, a mediastinális szervek, a rekeszizom, a nyelőcső, az epehólyag, a lép, és az epe kórfolyamatainak tüneteivel és röntgenanatómiai részleteivel kapcsolatosak. Elsőként írta le az ostitis condensans ilei és az osteochondropathia lumbosacralis néven ismert állapotokat.

Független gondolkodású emberként igényes és módszeres elmével szemlélte saját eredményeit. Billroth méltán nevezte életművét „tudományos aprómunkának”. Bársony jól tudta, hogy a szorgos és pontos megfigyelés a helyénvaló módszer a tudomány alapelveinek megfejtésére.

Bársonynak nem volt inyére a nyilvános szereplés. Csupán egyetlen nemzetközi kongresszuson vett részt Svédországban – legfőképpen azért, hogy kifejezhesse elismerését a skandináv tudósok iránt. Mindazonáltal, még ez alkalommal is került a nyilvánosságot, amiről azt tartotta, hogy hivalkodással szennyezett. Tudományos eredményeit szívesebben közölte írásban, ezt alkalmasabb és felelősségteljesebb módnak tartotta szigorúan objektív

gondolatainak kifejezésére. Egyedül a Magyar Röntgen Társaság üléseivel tett kivételt – ennek a szervezetnek két éven át elnöke volt és tanítványaival együtt pedig meghatározó szerepet töltött be a Társaság életében.

Kivételesen bőséges irodalmi munkássága mellett kiterjedt praxist folytatott és ezen a téren is új orvos típust képviselt. Szakorvos volt, akinek a tevékenysége alapos röntgendiagnosztikai és sugárterápiás ismerteken alapult. Így tehetett szert átfogó klinikai tudásra anélkül, hogy szemellenzős specialistává vált volna.

Bársony született pedagógus volt, aki számára nélkülözhetetlenek voltak a munkatársak. Kimeríthetetlen alkotó ereje mindenkién, akit csak elért, új energiákat szabadított fel. Az általa alapított Bársony iskola hírneve Közép-Európában vetekedett Holznecht egykori, bécsi iskolájáéval. Mint minden kifogástalan oktató, nem akarta, hogy asszisztensei óriási adathalmazokkal tömjék tele a fejüket – azt kívánta tőlük, hogy független gondolkodók és elfogulatlan megfigyelők legyenek. Üdvözölt minden, sajátjával ellentétes véleményt – Richet híres szavaival élve – ellenlábait tekintette a legjobb közreműködőknek.

Halála hirtelen volt, koszorúér-rög okozta. Azok, akik jelen voltak a temetésén úgy érezték, hogy a világ röntgenológusai mind ott állnak a sírja körül.

Francis Polgár

Irodalom

1. Ráczkevy Edit: Polgár Ferenc a „praesenilis osteoporosis” és az „ostitis condensans ilei” kórképek első leírója. *Osteol. Közl.* 2009.17.2. 82-87.
2. Mózsai Szabolcs: Adatok dr. Polgár Ferenc pályaképéhez. *Osteol. Közl.* 2009.17.3. 127-133
3. Mester Ádám: Polgár Ferenc főműve: „Über Plattwirbel” (Röntgen-Praxis 1931) *Osteol. Közl.* 2010.18.3. 121-134.
4. Forgács Sándor: Polgár Ferenc emlékelőadás. *Osteol. Közl.* 2011. 19.4. 182.

Forgács Sándor dr.